

Trends en ontwikkelingen

TERUGBLIK LANDELIJKE TRENDS EN ONTWIKKELINGEN MET EEN DOORKIJK NAAR BRED A

In dit onderdeel kijken we terug op de 8 lange(re) termijn trends, zoals beschreven in de begroting 2022. Deze 8 trends zijn afkomstig uit de trendstudie van Platform 31 ("Herstel en perspectief in tijden van transitie"; augustus 2021). Per trend schetsen we kort de lokale situatie in Breda in het verslagjaar 2022.

BESTUUR EN SAMENSPEL

Wat signaleerden we in de begroting 2022:

- De taken op lokaal niveau zijn toegenomen, worden belangrijker en ook steeds ingewikkelder.
- Lokale overheden hebben met oplopende financiële tekorten te maken en de ruimte om zelfstandig keuzes te maken staat onder druk.
- Nieuwe vormen van burgerbetrokkenheid nemen toe, maar de samenwerking tussen burger en gemeenten kent nog voldoende verbeterpunten.

Wat zien we nu in Breda

Uitbreiding takenpakket lokale overheid

Het jaar 2022 zou oorspronkelijk in het teken staan van herstel na corona. Als gevolg van de oorlog in Oekraïne kwam de focus in 2022 vooral te liggen bij de opvang van vluchtelingen. De oorlog in Oekraïne heeft ook geleid tot sterk gestegen energieprijzen. Daardoor hebben gemeenten, waaronder Breda, ingezet op het tegengaan van energiearmoede en versnelling van de energietransitie.

Lokale overheden ervaren oplopende financiële tekorten en onvoldoende ruimte om hier zelf keuzes in te maken

Dit wordt nader toegelicht in de managementsamenvatting.

Burgerbetrokkenheid

We signaleren in Breda – net als in de rest van Nederland - een afnemend vertrouwen in de overheid. De kloof tussen overheid en inwoners en tussen groepen inwoners onderling wordt groter (Bron: Stadsenquête 2022). De uitkomsten laten zien dat het vertrouwen in de overheid onder meer samenhangt met de mate waarin mensen kunnen rondkomen.

De Atlas van afgehaakt Nederland (publicatie december 2021) constateert: "Verschillende onderzoeken laten zien dat politiek-maatschappelijk onbehagen, of wat we 'afhaken' zouden kunnen noemen, sterk samenhangt met inkomens- en opleidingsniveau ('diplomademocratie'). Hoger opgeleiden, jongeren en mensen met een bovenmodaal inkomen, hebben veel meer vertrouwen in regering en parlement dan ouderen en lager opgeleiden."

Eén van de ambities in het nieuwe bestuursakkoord 2022-2026; Dichtbij doen, samen sterk vooruit omvat het werken aan het herstel van vertrouwen tussen overheid en inwoners. In de tweede helft van 2022 is gestart met het onderzoek naar hoe dit het best kan worden vormgegeven.

DEMOGRAFIE: ER VALT WAT TE KIEZEN

Wat signaleerden we in de begroting 2022:

- Bevolking blijft groeien, met name in de grote steden.
- Migratie vanuit het buitenland is de belangrijkste oorzaak van bevolkingsgroei.
- Demografische trends en ontwikkelingen laten grote regionale verschillen zien.

Wat zien we nu in Breda...

In de afgelopen jaren is het aantal inwoners licht gestegen. Eind 2022 heeft Breda 186.500 inwoners (peildatum 1-1-2023). Hiervan is bijna 30% jonger dan 25 jaar en bijna 20% 65 jaar of ouder. De helft van de inwoners van Breda is tussen de 20 en 65

jaar. Het aantal personen van 65 jaar en ouder groeide de afgelopen jaren sterk en groeit de komende jaren verder door. Volgens de recente bevolkingsprognose groeit de bevolking van Breda de komende jaren verder: van ruim 186.500 inwoners eind 2022 naar 215.000 inwoners in 2040. Dit is een toename van 28.500, (15%), gemiddeld iets meer dan 1% per jaar.

VAN ONDERSTEUNING NAAR ECONOMISCH HERSTEL

Wat signaleerden we in de begroting 2022:

- Regionaal-economische verschillen nemen toe.
- Groeipotentie afhankelijk van het arbeidsaanbod en de arbeidsparticipatie.
- Toenemende leegstand van winkels en kantoren.

Wat zien we nu in Breda...

De ontwikkelingen die de afgelopen jaren in de wereld hebben plaatsgevonden (corona en de Oekraïne oorlog) hebben ook hun weerslag op de macro economische ontwikkelingen in de wereld en zodoende ook op die in Nederland en Breda.

Waar de economie begin 2022 herstellende was van de wereldwijde lockdowns als gevolg van de coronapandemie, begon eind februari 2022 de oorlog in Oekraïne. Als gevolg daarvan is de wereldwijde handel verstoord op tal van gebieden. Met name de ontwikkeling op de energiemarkt als gevolg van deze oorlog, drukt zijn stempel op de economie in westerse landen waaronder ook Nederland. Door oplopende energieprijzen werd ook de productie van goederen en het transport daarvan duurder. Hierdoor liep de toch al hoge inflatie nog verder op naar recordhoogte. Mede om deze reden zijn de rentes op kapitaal door de centrale banken van westerse landen verhoogd (om op die manier de inflatie op termijn te verlagen). Dit heeft ook gevolgen op de reële economie in Nederland en Breda.

Voor ondernemers wordt het duurder om aan (start)kapitaal te komen. Omdat er minder geïnvesteerd kan worden door ondernemers, leidt dit uiteindelijk tot een beperking van economische groei. Op termijn kan dit leiden tot verminderde economische bedrijvigheid in Nederland en in Breda. Als direct gevolg van verminderde investeringen in bedrijvigheid kan ook de vraag naar arbeid dalen.

Op dit moment is de vraag naar arbeid nog altijd erg hoog in Nederland, ook in de regio Breda. Hierdoor valt op dit moment de negatieve impact als gevolg van deze ontwikkelingen mee. Volgens de arbeidsmarkt spanningsindicator is de arbeidsmarkt in het derde kwartaal in West-Brabant 'Zeer krap'. Dit duidt op een zeer hoge vraag naar arbeid (bron: Dashboard Spanningsindicator (werk.nl)).

Ook de sterke inflatie in 2022 voor dagelijkse boodschappen en energie zorgt ervoor dat mensen minder te besteden hebben en daardoor moeilijker rondkomen.

Het consumentenvertrouwen in Nederland bevindt zich in september 2022 op een dieptepunt (bron: Consumentenvertrouwen bereikt nieuw dieptepunt (cbs.nl)). De meting van het consumentenvertrouwen in Breda van december 2022 kwam uit op -57 en bevestigt daarmee het negatieve sentiment onder de consument. Ook de koopbereidheid in Breda en het economisch klimaat scoren in 2022 nóg lager dan ten tijde van corona. Dit blijkt uit enquêtes uitgevoerd door de gemeente Breda.

Ondanks de veronderstelling dat meer mensen in Breda moeite hebben om rond te komen en doordat het door de toegenomen rentes moeilijker is voor ondernemers om aan financiering te komen is de winkelleegstand in Breda gedurende 2022 nog steeds relatief laag met een winkelleegstandpercentage schommelend tussen de 4,3% en de 3,7% in 2022 (bron: Winkelleegstandscijfers door Locatus).

TOEKOMSTGERICHTE INCLUSIEVE GEMEENTE

Wat signaleerden we in de begroting 2022:

- Groeiende kansenongelijkheid

- Verminderde sociale cohesie
- Sterke groei van het aantal ouderen met een zorg en ondersteuningsvraag die goede Wmo- en thuiszorg, welzijnsvoorzieningen, andere voorzieningen (huisarts, buurtsuper, ontmoetingsplekken, openbaar vervoer) en woningen nodig hebben in wijk, buurt en kern.

Wat zien we nu in Breda...

Zoals in de begroting 2022 en in het rapport van de rekenkamer staat beschreven, wordt ook de tweedeling in Breda tussen groepen waarmee het goed gaat en groepen waarmee het slecht gaat steeds groter.

Om dit probleem aan te pakken is er inmiddels het programma 'Verbeter Breda'. Vanuit Verbeter Breda zijn er het afgelopen jaar honderden gesprekken met inwoners en professionals gevoerd in de buurten van Breda om op die manier een beeld te krijgen van wat men nu precies merkt van die tweedeling. De uitkomsten van deze gesprekken staan beschreven in het Pact van Verbeter Breda.

In Pact deel 1 staan de grootste problemen beschreven. Pact deel 2 beschrijft hoe we deze problemen aan moeten pakken. De invulling van wat we nu de komende jaren concreet gaan doen is te vinden in Pact deel 3.

Samengevat concluderen we vanuit Verbeter Breda dat inwoners inderdaad een tweedeling ervaren én daarbij óók de energie voelen om hier iets tegen te doen. Belangrijke aandachtsgebieden om de tweedeling tegen te gaan zijn vertaald in drie bouwstenen, namelijk:

1. een leefbaar inkomen;
2. een goede woonruimte in een fijne buurt;
3. de kans om te worden wie je wilt zijn.

Iedere bouwsteen bevat meerdere bijbehorende doelstellingen die te vinden zijn in Pact deel 2.

Om deze doelen te monitoren wordt er een monitor opgezet waarin verschillende indicatoren worden samengebracht om zo bij te houden hoe het staat met de tweedeling in Breda.

(Bron: Verbeter Breda)

UITDAGINGEN IN VEILIGHEIDSDOMEIN STEEDS COMPLEXER

Wat signaleerden we in de begroting 2022:

- De traditionele criminaliteit en de onveiligheidsbeleving vertonen een dalende trend; daarentegen zijn er ook signalen en voorbeelden van verharding van de criminaliteit.
- Nieuwe technologieën en digitalisering leiden tot explosieve toename van cybercrime waarmee burgers, bedrijven, (lokale) overheden en instellingen te maken krijgen. Een relatief nieuw fenomeen is desinformatie en nepnieuws.
- Verbinding tussen zorg-, sociaal en veiligheidsdomein is van belang om overlast en criminaliteit tegen te gaan, ook in kwetsbare wijken, dorpen en kernen.

Wat zien we nu in Breda...

Het einde van de coronapandemie is goed terug te zien in het veiligheidsbeeld van het afgelopen jaar. De cijfers uit 2022 lijken weer meer op het beeld van vóór corona. Vergeleken met 2019 laten de meeste vormen van criminaliteit een stabilisatie of daling zien. Qua overlast is er in 2022 meer overlast door jeugd, personen met verward gedrag en dak- en thuislozen dan vóór 2020.

In 2022 komen de misdrijven cybercriminaliteit, fietsendiefstal en geweld het vaakst voor. Deze top drie was de afgelopen vijf jaar hetzelfde. Hoewel het aantal aangiften van cybercriminaliteit vergeleken met 2021 is gedaald, is het lastig om op basis van aangiften een beeld te geven van de totale omvang van cybercriminaliteit in Breda. Een daling is ook zichtbaar bij woninginbraken en bij misdrijven gerelateerd aan ondermijning. Of de daling ook voor de totale omvang van de

georganiseerde misdaad in Breda geldt, is op basis van de misdrijven moeilijk te zeggen. Ten opzichte van 2021 zien we de grootste stijging bij het aantal zakkenrollerijen. De oorzaak hiervan kan liggen bij het weer opengaan van de maatschappij en het feit dat Breda een winkel- en evenementenstad is. Deze toegenomen gelegenheid is ook een mogelijke verklaring voor het feit dat de auto-inbraken en fietsendiefstallen stijgen ten opzichte van 2021.

Het aantal meldingen van overlast door jeugd en door personen met verward gedrag bij de politie steeg in 2020 en 2021 en neemt inmiddels weer af. Het aantal meldingen ligt nog wel een stuk hoger dan vóór het begin van de coronacrisis. Meldingen van overlast door alcohol of drugs en door dak- en thuislozen stijgen juist ten opzichte van vorig jaar. De aandachtsbuurten in Breda vallen met name op het gebied van overlast negatief op ten opzichte van andere gebieden in Breda. Dat juist deze gebieden negatief opvallen, laat het belang van een goede verbinding tussen het zorg-, sociaal- en veiligheidsdomein zien.

Het begrip veiligheid is het laatste decennium veranderd en complexer geworden. Daardoor verandert ook de aanpak van veiligheid. Dit complexe veiligheidsvraagstuk hangt voortaan samen met onder andere zorg, segregatie, economie en technologische, politieke en culturele ontwikkelingen.

EEN TEKORT AAN RUIMTE EN WONEN

Wat signaleerden we in de begroting 2022:

- De vele claims zorgen voor grote druk op de schaarse ruimte ('niet alles past overal').
- Het tekort aan betaalbare woningen ('woningzoekenden komen niet aan de bak').
- Toenemende ruimtelijke verschillen ('de kloof').

Wat zien we nu in Breda...

In 2022 zijn in Breda 971 woningen gerealiseerd. Dat aantal is vergelijkbaar met voorgaande jaren.

In Breda blijft het woningtekort onverminderd hoog. Door de toegenomen rentes bij de centrale banken zijn ook de hypotheekrentes gestegen. Hierdoor kunnen mensen minder gemakkelijk aan financiering voor een huis komen. Dit heeft al gezorgd voor een daling van woningprijzen in Nederland en in de omgeving van Breda in 2022. Volgens het NVM is de mediane verkoopprijs in kwartaal 4 van 2022 met 5,9% gedaald ten opzichte van kwartaal 4 in 2021 in de regio West-Noord-Brabant (Bron: marktoverzicht-regio-west-noord-brabant.pdf (nvm.nl)). De Rabobank verwacht een nog verdere daling in 2023 van 3% en nog eens een daling van 1,5% in 2024 (Bron: Ondanks dalende huizenprijzen blijft betaalbaarheid van woningen voorlopig een probleem - Rabobank).

De gemiddelde verkoopprijs van woningen in Breda ligt in 2022 (meest recente cijfers 3e kwartaal) net iets boven de € 400.000. Na een absoluut record in oktober 2021 is inmiddels een lichte daling van de gemiddelde verkoopprijs zichtbaar.

NAAR EEN TOEKOMSTBESTENDIG MOBILITEITSSYSTEEM

Wat signaleerden we in de begroting 2022:

- De vraagstukken rond mobiliteit worden breder en de investeringen krijgen daarmee een groter maatschappelijk effect.
- Het mobiliteitsgedrag wordt steeds gevarieerder, mede onder invloed van de technologische ontwikkelingen.
- Het valt nog niet te zeggen of de coronacrisis een blijvende verandering in ons mobiliteitsgedrag teweeg zal brengen.

Wat zien we nu in Breda...

De afgelopen decennia zagen we een bijna ontembare groei van het aantal reizigers: op de fiets, in de auto, in het openbaar vervoer en in de lucht. De coronacrisis zorgde begin 2020 echter voor een radicale kentering. De gemiddelde verkeersintensiteit van alle telpunten in Breda lag in 2020 ruim 10% lager dan in 2019. De gemiddelde fietsintensiteit lag in 2020 gemiddeld zelfs 22% lager dan in 2019. Een belangrijke oorzaak was het 'thuisonderwijs'. We constateerden eerder al dat

de intensiteiten tijdens de eerste en tweede lockdown lager waren dan in de periodes daarna. Hoewel de definitieve lange termijn effecten van de coronacrisis lastig zijn in te schatten, lijkt het er inmiddels op dat we qua filedruk 'terug bij af' zijn. Wel werken we nog altijd meer thuis dan voorheen en is tevens het OV-gebruik nog lang niet op pre-corona niveau.

DE INGRIJPENDE DUURZAAMHEIDSTRANSITIE

Wat signaleerden we in de begroting:

- De komende tien jaar moeten Rijk en gemeenten belangrijke stappen zetten om de doelstellingen in 2030 én 2050 te kunnen halen op het gebied van klimaatadaptatie, energietransitie en de transitie naar een circulaire economie.
- De gemeenten slagen erin om geleidelijk de CO₂-uitstoot van woningen terug te dringen. De beweging is er; nu moet het tempo omhoog.
- Om de voortgang op het gebied van klimaatadaptatie en circulaire economie te kunnen monitoren, komen voor het eerst indicatoren beschikbaar. Voor Rijk en gemeenten zijn deze indicatoren onmisbaar om de voortgang te bewaken en om te kunnen bijsturen.

Wat zien we nu in Breda...

De totaal bekende CO₂-uitstoot in Breda neemt de laatste jaren af. Van 892 Kton in 2015 naar 667 Kton in 2020. Daarmee is in 2020 (de meest recente cijfers) de streefwaarde van maximaal 676 Kton uitstoot ook daadwerkelijk gerealiseerd. De omvang van 'het coronaeffect' in de realisatie van 2020 is op dit moment niet duidelijk, daarvoor zijn ook realisatiecijfers over 2021 en 2022 nodig. Het streven is om in 2044 CO₂-neutraal te zijn. Om dit streven te behalen, moeten flinke stappen worden gemaakt.

De Nederlandse overheid heeft besloten om in 2050 geen aardgas meer te gebruiken voor koken en stoken. Breda heeft de ambitie om al in 2044 geen aardgas meer te gebruiken voor koken en stoken. De Transitievisie Warmte (TVW; begin 2022 vastgesteld) beschrijft de mogelijke overgang van aardgas naar andere, schone warmtebronnen, de 10 leidende principes die daarbij worden gehanteerd en de criteria die worden gebruikt voor de selectie van de gebieden die als eerste (voor 2030) worden aangepakt en welke daarna.

BELANGRIJKSTE BRONNEN

- Herstel en perspectief in tijden van transitie, stedelijke trends en opgaven; Platform 31; augustus 2021
- Segregatie in Breda, Rekenkamer Breda, 2021
- Stadsenquêtes, Gemeente Breda, 2010-2022
- Integrale herstelmonitor, Gemeente Breda, O&I, 2021/2022
- Basisregistratie Personen
- Economische Barometer Breda, Gemeente Breda, 2020; 2021
- LISA/Vestigingenregister, 2022
- Leefbaarometer, BZK, 2018 en Vroegsignalering 2017
- Veiligheidsmonitor; Gemeente Breda, 2021
- Buurtenquête, Gemeente Breda, 2011-2021
- Dashboard Buurtbarometer, waarin verschillende bronnen zijn gebundeld
- Pararius, 2022

- NVM, 2022
- CBS
- DASHBOARD - Breda (databank.nl)
- www.waarstaatjegemeente.nl

